

ASPECTE PRIVIND COPOSESIUNEA ÎN CODUL CIVIL

Sergiu BAIEȘ,
doctor în drept, conferențiar universitar

Cu referire la coposesie, Codul civil, în art.303 alin.(4), prevede că *dacă mai multe persoane posedă în comun un bun, ele sunt considerate coposesori*. Această prevedere legală impune concluzia că posesia poate aparține atât unei persoane (ceea ce trebuie considerată regula), dar și mai multor persoane, în acest din urmă caz fiind vorba de coposesie. În așa fel, legiuitorul nostru a soluționat una din dispute nu rareori întâlnită în literatura de specialitate. Esența acestei dispute rezidă în faptul dacă asupra unuia și aceluiași bun corporal se poate exercita concomitent posesia de către mai multe persoane. După cum se afirmă¹, în vechiul drept roman – potrivit unei reguli stabilite de Celsus, reluate apoi de Ulpian, mai multe persoane nu puteau avea simultan posesia unuia și aceluiași lucru pentru tot (*in solidum*). În această concepție, dat fiind faptul că proprietatea este un drept exclusiv, iar posesia este un aspect exterior al proprietății, posesia, la fel ca și proprietatea, trebuie să fie exclusivă. Se afirmă² că regula dată a fost dedusă de jurisconsultul Paul din concepția despre posesie ca putere fizică, considerând că, din punct de vedere material, este imposibil ca această putere fizică să aparțină simultan la mai multe persoane pentru întregul bun. Se pare că această poziție a fost acceptată și de Savigny, care înțelegea prin posesiune puterea fizică pe care o are posesorul asupra bunului, poziție dur criticată de Rudolf von Ihering.³

Ulterior și dreptul roman a admis existența simultană a mai multor posesii asupra aceluiași lucru pentru totalitatea lui. La moment, practic toate codurile civile contemporane, inclusiv Codul civil al Republicii Moldova, admit existența coposesiei.

De la bun început facem o precizare. Vorbind despre coposesie, trebuie să distingem două situații. Pe de o parte, coposesia corespunzătoare dreptului de proprietate (după caz, și celorlalte drepturi reale principale), iar, pe de altă parte, coposesia care nu are nici un „fundament juridic”, cum ar fi, spre exemplu, uzurparea bunului de către mai mulți posesori. La care din aceste două situații se referă Codul civil în art.303 alin.(4)? Considerăm că această dispoziție legală se referă la ambele aceste situații. În susținerea acestei poziții invocăm ca argument faptul că posesori sunt considerați titularii drepturilor reale⁴ (proprietarul, uzufructuarul, uzuarul, superficiarul), dar în aceeași

măsură și uzurpatorul. Ca suport legal, în acest sens, servește art.303 alin.(1) C.civ. RM, care prevede că posesiunea se dobândește prin exercitarea voită a stăpânirii de fapt a bunului, dar și art.304 alin.(2), de unde reiese că posesiunea poate fi mijlocită și nemijlocită. În același timp, dispoziția de la art.303 alin.(4) C.civ. RM, având un caracter general, nu face nici o distincție, acoperind toate cazurile de coposesie.

În mod judicios se afirmă⁵ că pentru a putea analiza și defini coposesia, trebuie să pornim de la coproprietate. În Codul civil coproprietatea este reglementată în Cartea a doua, Titlul III, Capitolul III „Proprietatea comună”. Acest capitol este divizat în trei secțiuni: „Dispoziții generale” (art.344-345); „Proprietatea comună pe cote-părți” (art.346-365) și „Proprietatea comună în devălmășie” (art.366-373). Observăm că există două forme ale dreptului de proprietate comună: proprietatea comună pe cote-părți și proprietatea comună în devălmășie. La rândul său, proprietatea comună pe cote-părți este de două feluri: proprietatea comună pe cote-părți obișnuită sau temporară și proprietatea comună pe cote-părți forțată și perpetuă.⁶

Dacă am afirmat, cu ocazia definirii posesiunii, că posesiunea este o stare de fapt care constă în exercitarea voită a stăpânirii materiale a unui lucru, apoi susținem că și coposesia este la fel o stare de fapt ce constă în stăpânirea în comun a mai multor persoane asupra unuia și aceluiași lucru.

Este foarte important ca în cazul coposesiei să se facă o coroborare adecvată a prevederilor de la art.303 alin.(4) și de la art.304 alin.(2) C.civ RM. Spunem acest lucru pentru a nu se face o concluzie greșită, în sensul că atunci când vom fi în prezența unui raport juridic dintre un posesor mijlocit și unul nemijlocit vom fi, totodată, și în prezența coposesiunii. Am văzut deja că legiuitorul nostru a acceptat concepția dublei posesiuni, atribuindu-le ambelor părți ale unui asemenea raport juridic calitatea de posesori – unul mijlocit și unul nemijlocit. Sar părea, la prima vedere, că într-o asemenea situație, odată ce există doi posesori (unul mijlocit și unul nemijlocit), ar trebui să fim și în prezența unei coposesiuni. De altfel, formal, această concluzie parcă s-ar încadra și în dispoziția art.303 alin.(4) C.civ. RM, conform căruia dacă mai multe persoane posedă în comun un bun, ele sunt considerate coposesori. La

rândul său, art.304 alin.(2) C.civ. RM permite a afirma că atunci când proprietarul și uzufructuarul constituie un drept de uzufruct, primul este posesor mijlocit, iar cel de-al doilea posesor nemijlocit. Deci, formal suntem în prezența a doi posesori, și cel mai important este că această posesie se referă la unul și același lucru. Însă, o asemenea concluzie este greșită. Atunci când va exista un raport juridic dintre posesorul mijlocit și posesorul nemijlocit nu există și o coposesiune în sensul art.303 alin.(4) C.civ. RM.

Am fost nevoiți să facem o asemenea precizare, fiindcă în unele surse de specialitate⁷ se susține ideea că termenul „coposesie” poate avea dubla semnificație: *stricto sensu* și *lato sensu*. Coposesiunea *stricto sensu* se întâlnește doar în cazul posesiei corespunzătoare dreptului de proprietate, în schimb coposesia *lato sensu* apare ori de câte ori se constituie un drept real pe temeiul dreptului de proprietate (uzufruct, uz, abitație, servitute, superficie). În opinia lui Valeriu Stoica⁸, singurul caz de coposesiune *stricto sensu* este cel corespunzător dreptului de proprietate comună pe cote-părți sau în devălmășie, întrucât numai în acest caz coposesorii au dubla calitate de posesor și detentor precar.⁹ Celelalte cazuri în care asupra aceluiași bun se exercită posesiile unor persoane diferite, corespunzând unor drepturi reale principale diferite, sunt cazuri de coposeciune *lato sensu*.¹⁰

Revenind la prevederile legislației Republicii Moldova, în special la cele din Codul civil, constatăm, de rând cu alți autori¹¹, că ceea ce este esențial la noțiunea de coposeie este faptul că drepturile reale ce se exercită concomitent asupra unui lucru de către posesori trebuie să fie calitativ identice. Drept consecință, dacă asupra aceluiași bun se exercită concomitent drepturi reale diferite – spre exemplu, dreptul de proprietate, dreptul de uzufruct și o servitute – **nu poate fi vorba de o coposesie.**

Deci, vom fi în prezența coposesiei în situațiile de coproprietate, dar și atunci când doi sau mai mulți uzufructuari, superficiari, uzuari dețin posesiunea asupra unuia și aceluiași lucru. La fel vom fi în prezența coposesiunii și atunci când doi sau mai mulți uzurpatori dețin concomitent posesiunea asupra unuia și aceluiași lucru.

Pornind de la aceste constatări, definim **coposesiunea** ca fiind ***o exercitare voită a stăpânirii de fapt a bunului, care implică coexistența concurentă a unei pluralități de posesii de aceeași calitate asupra unuia și aceluiași bun.***

Note:

¹ D.Gherasim. *Teoria generală a posesiei în dreptul civil român*. – București, 1986, p.67.

² *Ibidem*.

³ Pentru detalii, *a se vedea*: Rudolf von Ihering. *Основание защиты владения*. – Москва, 1883, p.129-131.

⁴ Din conținutul art.304 alin.(2) C.civ. RM putem ușor observa că posesori pot fi nu doar titularii dreptului de proprietate și ai altor drepturi reale, dar și titularii unor drepturi de creanțe, cum ar fi: arendașul, chiriașul, depozitarul. Întrebarea ce apare este dacă dispoziția art.303 alin.(4) C.civ. RM se referă și la situațiile în care, spre exemplu, doi arendași au arendat un teren. Considerăm că nu există nici o interdicție care ar face imposibil de a aplica prevederile art.303 alin.(4) C.civ. RM și la aceste situații.

⁵ D.Gherasim. *Op. cit.*, p.67.

⁶ Pentru detalii, *a se vedea*: S.Baieș, N.Roșca. *Drept civil. Drepturile reale principale*. – Chișinău, 2005, p.146-180.

⁷ V.Stoica. *Drept civil. Drepturile reale principale*. Vol.1. – București, 2004, p.160-163.

⁸ *Ibidem*, p.163.

⁹ Legislația Republicii Moldova nu face distincție între posesor și detentor precar. După cum am văzut, conform prevederilor art.304 alin.(2) C.civ. RM, și detentorul precar are calitatea de posesor.

¹⁰ V.Stoica. *Op. cit.*, p.163.

¹¹ D.Gherasim. *Op. cit.*, p.67.